

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

Mikéc hetiszakasz

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2017

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2017

8. szám

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

A zsidók önfeláldozásának a diadala

I.

Az álom nem csak rémálom, hanem lehetőség a lehetetlen elérésére

Az álom kapcsolata a száműzetéssel

1. A *Mikéc* hetiszakasza elején, csak úgy, mint az ezt megelőző hetiszakaszaiban, a *Vájésev*ben, a Tóra az álmokról mesél: Fáraó álmairól (a *Mikéc* hetiszakaszaiban) és József álmairól, valamint a főpohárnok, és a fő sütőmester álmáról (a *Vájésev* hetiszakaszaiban).

Mindezek az álmok, ok-okozati összefüggésben vannak az egyiptomi száműzetéssel (*gálut*), minden azt követő száműzetés forrásával.¹ Tekintettel arra, hogy nincsenek véletlenek, és az isteni gondviselés minden részletre kiterjed, így kell hogy legyen tartalmi összefüggés is a Száműzetés, és annak kiváltó okai, az álmok között.

A *gálut*: rémálomszerű paradoxon

2. Számos forrás, köztük pl. a *Torá or*² magyarázza, hogy az álmok a képzelőerő azon képességéből fakadnak, amely ellentéteket is képes egyesíteni. Olyan szélsőséges lehetetlenségeket is képes egyben

mutatni,³ mint például, hogy „egy elefánt átsétál a tű fókán”. Ennek az egyetlen előfeltétele, hogy ezekről korábban, éber állapotban, a képzeletben már vizionáltunk hasonló képeket.³

Ez az a jellemző, amiben a Száműzetés spirituális értelemben párhuzamba vonható az álmokkal. A száműzetésben ugyanis az ember ringathatja magát abba a gondolatba, hogy úgy szeretheti Istent, hogy eközben saját fizikai testi vágyait is hatalmukban tartják. Ezzel szemben a valóság az, hogy ezen két érzelem egyidejű létezése lehetetlen,^b és pont az ilyen hibás feltételezés okozhatja, hogy az ember elmerüljön az evilági vágyaiban, vagy akár azt, hogy megsértse az isteni akaratot (mint az már máshol magyarázatot nyert).

A *Torá or* ezen témát boncolgatva végül is mégis arra a következtetésre jut, hogy ha valaki, imája után, az imája alatti Isten iránti érzelmeivel ellentétes dolgokat tesz, ettől még nem kell hogy azt gondolja,

* Hanuka ünnepe időben gyakran esik egybe *Mikéc* hetiszakasza szombatjával, így több, erre a hetiszakasza-ra eső *szicha* is van, amely témájában a Hanukával foglalkozik.

¹ Az *Árízál Likuté Torája, Técé*.

² Lásd *uo.*, *Vájésev* 28c.

³ Lásd még Maimonidész, *Sömoná prákim* 1. feje-

zet; *A tévelygők útmutatója* 1:73. – *Javaslatok* 10., és 2:36.

³ Lásd még *Bráchos* 55b.

^b Lehetetlen egyszerre kettő vagy több, egymástól esszenciájukban ellentétes dolog iránt egyszerre szeretetet táplálni.

hogy imádsága, a Tóra és a parancsolatok [képmutató] haszontalanságok voltak.^c Az, hogy imája alatt egyféleképpen érzett, rögtön utána – vagy akár alatta – pedig azzal elmentésen, azért lehetséges, mert spirituális száműzetésben élünk, amely az ellentétek kora.

Ugyanakkor azt is tudni kell, hogy az álom végső forrása, egy nagyon magasztos spirituális szinten van.^d Egy olyan szinten, amelynek fénye kifejezetten a száműzetés ideje alatt ragyog^e (lásd ott hosszabban).

A bennünk lévő jó mindig sértetlen marad

3. Az ember lelkének az Isten-szolgálatát illetően ez a következőt jelenti:

Valamennyi zsidó isteni lelke, mindörökké sértetlen marad, s Isten Tórája és parancsolatai örökké fennállnak.⁴ Ezzel szemben a negatív attribútumaink csak átmenetiek (mivel előbb vagy utóbb

minden zsidó *tsuvát* gyakorol); így még ebben a pillanatban is,^f amikor még bírunk ezekkel a negatívumokkal ezek nem tekinthetőek véglegesnek, csak úgy, mint a „hamis folyók” amelyeket a *háláchá* csupán azért nem tekint, állandó tiszta víznek, mert nem garantált, hogy folyamatosan biztosítanak vizet, hét éven át, kiszáradás nélkül.⁵

A gonosz éppen azért nem tud uralkodni a jó felett, mert nincs tartós léte. Ezzel szemben a jó, valójában mindig örök és állandó.

Az álom korlátok nélkülsége pozitívum is egyben

Ebben a megközelítésben a *gálut* (száműzetés) korszakának van egy előnye a Szentély korszakával szemben. A Szentély idejében ugyanis a lélek normális belső attribútumai nyilvánulnak meg,⁶ melyek, bár áthatóbb hatással vannak az emberre, mégis korlátoztak akárcsak az éber va-

^c Mivel Isten-szolgálat látszólag nincs rá hatással, imádsága és Tóra tanulása sem tűnik többnek egy álomnál. Lásd még *Széfér hámaámárim-Kuntré-szim*, 3. kötet, 125. oldal.

^d Attól függően, hogy a képzelő erőnk optimális működése mennyire fejlett, álmaink lehetnek hamisak és haszontalanok, vagy igazak és akár prófécia jellegűek. (Lásd *Brácho*t 55a-tól; valamint *A tévelygők útmutatója* 2:36-ban Maimonidész fejtegetését az álomról, kiváltképpen azon rabbinikus állítás kapcsán, amely kimondja, hogy „Egy álom, egyhatvanad próféciának felel meg” és „az álom, a prófécia éretlen gyümölcse [*novelet*]”). Az álmok tehát egy nagyon magasztos szintben gyökereznek, ám ezt az ember, ezen képességének nem megfelelő fejlettségéből kifolyólag, lehet, hogy nem ismeri fel. Ebben a megközelítésben is, Isten-szolgálatunk olyan mint egy álom: határozott

minőséggel és értékkel rendelkezik, de ezt nem szükségszerű hogy fel is ismerjük.

^e Lásd még *Keter sém tov*, 312. paragrafus (a *Jesájá* 55:6-hoz írt kommentárjában – „Akkor keresd az Örökkévalót, amikor megjelhető...”), és a mezericsi Mágid *Likuté ámárimja*, 77. paragrafus, azon hatásra, hogy éppen most, a *gálut* idején, a szent áramlat (*ruách hákodes*) még könnyebb, később formában érhető el, mint akár a Szentély korában volt. Lásd ott hosszabban, valamint a szöszedet jegyzékében *uo*. Lásd még később g és 7. lábjegyzetekben.

⁴ *Tánjá*, 25. fejezet.

^f A vétkezés pillanatában, vagy a *tsuvá* előtt.

⁵ *Pára* 8:9. Lásd még korábbi, *Chájé Szará*, 22. lábjegyzetben.

⁶ *Széfér hámaámárim* 5709, 108. oldal 2. bekezdés.

lóság. Ebből kifolyólag volt tilos például egy spirituálisan tisztátalan embernek a Szentélybe lépnie.⁸

Ezzel szemben a száműzetés korszakában a lélek felsőbb, elvonatkoztatottabb attribútumai vannak előtérben^h és ezek [akárcsak az álom állapotában, az egyik oldalról lehetővé teszik az ellentétek állapotát, ugyanakkor] nincsenek korlátok közé szorítva. Ahogy az Írás is mondja: „mely köztük van, tisztátlanságuk közepette.”⁷

Az ellentétek rendezetlenségét is az Isten szolgálat javára fordíthatjuk

4. Gyakorlati megközelítésben ez a következőt jelenti:

Helytelen az a nézet, amely szerint az egyetlen lehetséges módja az Isten-szolgálatnak a lépcsőzetes fejlődés, a könnyebbtől a nehezebb irányába haladva. S amíg az első lépcső szintjét nem teljesítettük, addig nem is haladunk tovább a másodikra. Ez a megközelítés csak akkor lenne helyes, és követendő, ha egyébként

minden ügyünket szisztematikusság és rendezettség jellemezné. Ám mivel olyanok vagyunk „mint akik álmodnak”,ⁱ így az Isten-szolgálat minden lehetséges módját aszerint kell megragadnunk, ahogy azt Bölcsseink tanították: „Ragadd meg és egyed, ragadd meg és igyad.”⁸

Sőt! Még az is, aki olyan mély spirituális szinten van, hogy „nem kezdheti el Istent szolgálni anélkül, hogy először a múltra vonatkozólag meg nem térne”.⁹ Az Álder Rebbe ennek dacára még ezen eset tekintetében is azt a döntvényt hozza mind a *Tánjában*¹⁰ – tehát *pönimiut há-Torában*, a Tóra ezoterikus részében – és mind a *Sulchán áruchban*¹¹ – a Tóra nyilvánított részében, hogy még az ilyen emberre nézve is kötelező a Tóra tanulása és a parancsolatok megcselekvése. Átmenetileg talán éppen erősíti,^j a romlottság energiáit a Tóra tanulással és a micvákkal, ugyanis olyan mélyen van a spirituális fertőben, hogy még a pozitív és szent energiák is a tisztátlanság területén belül maradnak] de végül „a

⁸ Habár a lélek mélysége közismert, ennek dacára az nem képes megvédeni, vagy akár felülírni a tisztátlanság állapotának a tényét. Ez által fennállt annak a lehetősége, hogy az ember (még ha csak ideiglenesen is) nem kapott engedélyt a Szentélybe lépésre.

^h Lásd még korábbról, a *Noách* hetiszakasz, c lábjegyzetben, a különbséget a világot betöltő (*orot pnimijim*) és a világot körülölelő (*orot mákifin*) isteni fény között, az aktuális szövegben való különbségtétel végett.

⁷ [3Mózes 16:16; lásd Rási kommentárját a versre (és a 4Mózes 35:34-re: „Habár tisztátalanok, a *Schiná* köztük lakik.” A *gáulban* tehát, valójában nem válunk el a *Schinától*.] Ennek mélyebb taglalását lásd az 5718. Peszách szichájában.

ⁱ *Zsoltárok* 126:1.

⁸ *Éruvin* 54a.

[Nyilvánvaló, hogy metaforikus értelemben, és a következő bekezdésben magyarázottaknak megfelelően.]

⁹ *Tánjá*, 17. fejezet.

¹⁰ A 39. fejezet vége.

¹¹ A *Tóra-tanulás szabályai* 4:3.

^j A Rebbe, az eredeti szövegben itt nem fejezte be a mondatot. Ez által is kerülve a negatív tartalmú kifejezést, nem fejezte be azon elv kimondását, amely azt tanítja, hogy a vétkes cselekedetek a gonoszoknak és a tisztátlanságnak növelik az erejét, éppen úgy, mint ahogy a parancsolatok megőrzése, és a jó cselekedetek pedig a világban jelen levő jóságot fokozzák. Lásd még Midrás *Échá rábá*, *Pötichtá* 33.; *Zohár* 3:112b-től.

számúzott sem marad örökre számúzve Tőle”,^k és Tórája és parancsolatai is vele együtt helyre állíthatnak.¹ Amikor majd egyszer megtér, *tsuvát* tesz és eltaszítja magától a tisztátalanságot, a korábban megcselekedett micvák és megtanult Tóra tiszta energiái felszabadulnak és pozitívrá fordulnak.

A mi nemzedékünknek már nem csak lehet, hanem kötelező a Tóra titkait tanulmányozni

5. Ezek nem csak a Tóra kinyilatkoztatott, kifejtett részére vonatkoznak, hanem bi-

zony még a *pönimiut háTorára*, a Tóra ezoterikus részére és annak szokásaira, útjaira is. Ahogy Bölcseink mondták: „Ragadd meg és egyed” (ezzel a Tóra kifejtett részére utalva, amit a kenyérhez szoktak hasonlítani)¹², „ragadd meg és igyad” (ezzel a *pönimiut háTorára* utalva, amit a vízhez szoktak hasonlítani)¹³.

Bár a korábbi nemzedékekben a *pönimiut háTorá* a tóra ezoterikus részének tanulmányozására csak számos spirituális jellegű felkészülés után kerülhetett sor.¹⁴ A mi nemzedékünkben azonban már „kö-

^k 2Sámuel 14:14.

¹ *A kávaná*, tehát az ember Isten-szolgálatokor megjelenő helyes szándéka és áhítata a parancsolat teljesítésének a lelke (lásd *Tánjá*, 38. fejezet). *A kávaná* hiányában, nem vagyunk képesek Istent a megfelelő módon félni és szeretni, így a „Tóránk és a parancsolataink sem szállhatnak fel... nem képesek felemelkedni, hogy Isten előtt megálljanak” (*Tikuné Zohár* 10:25b.), ugyanis ekkor azt csupán a *selo lismá* formájában, tehát önös érdekből cselekedjük meg (lásd *Tánjá* 39-40. fejezet). Azonban az ember amint megtért, tanulja a Tórát és teljesíti a parancsolatokat, még pedig kifejezetten önmagukért, Isten kedvéért (annak *lismá* formájában), nos, ebben az esetben még a korábban megcselekedett, ám nem optimális formában kivitelezett parancsolatai is vele együtt felemelkednek; lásd *Tánjá*, 39-40. fejezet, és *Kuntresz ácháron*, 3. fejezet.

¹² *Likuté Torá*, Böhár, 40b., és *Böchukotáj* 48b.

¹³ Lásd szintén *Sábát chol hámoed Szukkot* szichája, 16. fejezet.

[Valójában a víz is, akár csak a kenyér, a *niglé*-nek, a Tóra kifejtett részének a metaforája. Fontos azonban megkülönböztetni a medencében összegyűlt vizet (mint pl. a *mikve* vize) a forrásból fakadó víztől, amely folyamatosan összeköttetésben van [ahogy arról neve is tanúskodik] forrásával. Az előző a *niglé*t, utóbbi meg a Tóra lelkét, a *pönimiut háTorát* szimbolizálja. Különbséget kell tenni az általánosan használt, mindenféle jelző

nélküli víz (*májim*), és a szent vizek (*májim ködosim*) között. Előbbi általános értelemben utal a Tórára (*Bává kámá* 17a.) utóbbi meg kifejezetten a *pönimiut háTorára*, a Tóra ezoterikus részére utal. Lásd *Likuté szichot*, 4. kötet 1278. és 1312. oldalak.]

¹⁴ *Zohár chádás*, Brésit 6d.: „Senkinek sem szabad feltárnia a Tóra titkait, kivéve egy olyan embernek, aki bölcs és jártas az Írásban és a Talmudban, aki kitartóan tanul, Istenfélő, és más területeken is műveltséget szerzett.” Lásd *Chágigá* 11b. és 13a.; Maimonidész, *A Tóra alapjainak szabályai* 4:13. Lásd még *Pszáchim* 119a.; *Kidusin* 71a.; *Zohár* 3:105b. és 244a. (és *Nicucé orot*, valamint *Nicucé Zohár* uo.).

Mose Kordovéro rabbi jegyezte meg, hogy aki a Tóra ezoterikus tanaiban kíván elmélyedni, annak előzőleg szert kell tennie egy alapszintű tudásra a *niglé*-ben, tehát a Tóra kifejtett részére vonatkozólag, azon belül is a mindennapi életre vonatkozó törvények területét illetően. Máskülönbent olyan lenne, mint aki „a csillagokat bámulja, s olyan dolgokat szemlél, melyek felette vannak, így nem veszi észre jártában a lába előtte tátongó gödröt: ennek a vége csak az lehet, hogy ő maga esik bele a gödörbe.” (*Or neeráv* 1:6.). Lásd még Maimonidész, *A tévelygők útmutatója* 1:33-34. fejezetek, és *uo.* 31-32. fejezetek.

A Tóra misztériumainak a tanulmányozása, mielőtt az Írást, a Misnát vagy a Talmudot tanulmányoztuk volna, leginkább egy test nélküli lélekre

telező feltárni a bölcsességet¹⁴ – különös tekintettel arra a haszid filozófiai örökségre, amelyet a Báál Sém Tov, az Álter Rebbe és az ő követőik hagytak ránk. A *pönimiut háTorá* ebből kifolyólag, többet már nem válik el a Tóra többi részétől, és minden zsidónak kötelező a Tóra valamennyi részét tanulmányoznia.¹⁵

A tétovázás helyett a tettekre kell szólni magunkat

6. A „ragadd meg és egyed, ragadd meg és igyad” megközelítése azt jelenti, hogy

használt, amely híján van a valódi hatékonyságnak, vagy felelősségre vonhatóságnak...

A Kabbala tanulása elengedhetetlen, ám azelőtt, fontos hogy testünket is megtisztítsuk. Ezt, a kifejezetten ezt a célt szolgáló (lásd Midrás *Brésit rábá* 44:1.), esszenciális jelentőséggel bíró parancsolatok megcselekvése által érhetjük el. A lélek (*nösámá*) – „Mécsese az Örökkévalónak az ember lelke” (*Példabeszédek* 20:27.) – csak ezt követően képes üveg reflektorba helyezett lámpásként ragyogni a testben: fényt és életerőt adva, hogy megérthesse a Tóra titkait, és feltárhass annak mélységét...” (Chájim vitál rabbi írása az *Éc Chájim* bevezetőjében.)¹⁴ *Igeret hákodes*, 26. fejezet, a Jichák Lurja rabbira támaszkodva.

[Lásd még Chájim Vitál rabbi, *Széfer hágilgulim* 32. fejezet: „A mi korunkban... már fel kell tárjuk az igaz bölcsességet (*chochmát emet*), a Messiás eljövetele érdekében, mint azt a *Tikuné Zohár* (6:23b-től) is kifejtette, hogy a Messiás Király, a *Zohár* érdemének köszönhetően fogja felfedni magát. Lásd még *Kuntrész injáná sel Torát háchászidut* (A haszid filozófia lényege), 4. és 11. fejezetek, valamint a *Kiegészítések*; és *Mystical Concepts in Chassidism*, *Előszó a harmadik kiadáshoz* (kiváltképpen a harmadik és negyedik bekezdés, valamint a lábjegyzetek *uo.*).

Chájim Vitál rabbi a következő módon enyhíti a fent említett követelmény szigorú előfeltételeit: Ha

függetlenül attól, hogy készen állunk-e vagy sem, folyamatosan növeljük Tóra tanulásunk intenzitását és a parancsolatok megőrzését (analóg módon az álom előbb említett koncepciójával).

A Tóra és a parancsolatok fényének fokozására irányuló tevékenység, pedig segít eloszlatni a száműzetés álmát, és előhívni a Megváltás igaz fényét – „mert az Örökkévaló lesz neked örök világosságul”¹⁶ – csak úgy ahogy az ember is felébred amikor a hajnali nap első sugaraira keltik fel álmából.

ezeket az előfeltételeket valóban olyan szigorúan kellene vennünk, mint amilyenek azok tűnnek, senki sem törekedhetne azok tanulására, ha csak nincs egy olyan mestere, mint Simon bár Jocháj rabbi, aki minden létező kérdésre talált megoldást. „Ebből kifolyólag, számomra az következik, hogy a bölcsesség „keresése” továbbra is megmarad parancsolatnak, azzal a kitételrel, hogy valaki eleget tesz a következő megközelítés szellemiségének: amikor egy passzus eleinte ellentmondásosnak tűnik, vagy kétségeket ébreszt az emberben, nos, az ilyen esetben mindig a következőt kell mondania magában: „Ha ezek a tanok hiábavalóságnak tűnnek, az az én számlámra írható (lásd Jeruzsálemi Talmud, *Péá* 1:1. az *5Mózes* 32:47-hez.); más szóval a saját intellektusom hiányából fakadóan nem értem, és nem Isten ments, mert maga a dolog lenne kétséges... A miszticizmus tanulása csak azok számára tiltott, aki nem képes megállni a Király palotájában, s általa féltő, hogy az eretnokség sorsára jutna Isten ments, mert magát annyira bölcsnek gondolja, nem feltételez bármiféle tudás hiányt a maga részéről. *Kol rámbá* kommentárja a *Zohár* 3:141a-hoz, (a *Nicucé Zohárban* idézve *uo.*), és *Éc Chájim*, *Bevezető*, 1960-as tel avivi kiadás, 23b-től. Lásd még Maimonidész, *A tévelygők útmutatója*, 2:31–34. fejezetek, és 3:26. és 50. fejezetek.]

¹⁵ Lásd *A Tóra-tanulás szabályai* 1:4., 2:10.

¹⁶ *Jesájá* 60:20.

A gálut élménye fogja elhozni a Messiást

7. Ez a tanítás, rejlik abban, hogy mind a száműzetésnek, mind az egyiptomi kivonulásnak a kiváltói álmok voltak. Az egyiptomi volt a legnehezebb *gálut*, s ezért szokás minden más *gálutra* is az Egyiptom¹⁷ szóval utalni. Habár ugyanez a *gálut* volt az, mely elvezetett az „azután ki fognak vonulni nagy vagyonnal”¹⁸ megvalósulásához is.

Jelen száműzetésünkkel is ugyanez a helyzet. A mi *gálutunk* alatti Isten-szolgálatunk, teljes egészében olyan, mint

egy álom. Mindazon által, maga az a tény, hogy olyan mint egy álom, annak a lehetőségét is megadja, hogy benne korlátok nélkül, ugrásokkal legyünk képesek mind magasabb és magasabb szintre emelkedni, és fokozni a Tórának és a parancsolatoknak a fényét. Ez pedig a száműzetés álmának az eloszlásához, és a „mint Egyiptomból való kijöttednek napjaiban – láttatok majd vele csodálatos dolgokat”¹⁹ állapotához vezet, az igaz Messiás eljövele által. Legyen így mihamarább, még a mi időnkben!

(5717–1957. *Jud-tet kislév
ünnepének a szichája*)

¹⁷ Midrás *Brésit rábá* 16:4.

¹⁸ *1Mózes* 15:14.

¹⁹ *Michá* 7:15.

II.

A legalantibb a legmagasztosabbat képes előhívni

Gyarapodás a nyomorúság által

8. Arra az elvre, hogy maga a száműzetés egy spirituális felemelkedést szolgálhat, ehetsi szakaszunkban is találunk utalást. Ugyanis, arra való magyarázatként, hogy József kisebbik fia Efrájim (אפרים), miért éppen ezt a nevet kapta, az a magyarázat, hogy azért „mert Isten megszaporitott (הפריני, *hifráni*) engem nyomorúságom földjén”.^m Efráim (אפרים) neve a *hifráni* (הפריני, megszaporitott engem) kifejezésből ered.

Látjuk, hogy ebben az idézetben is éppen a „nyomorúság földje” az, ami elhozta a „megszaporított engem”-et, azaz egy fénytöbbletet eredményezett Józsefben.

József Jákobnál is magasabb szinten állt

József önmagában is nagyon magas spi-

rituális szinten volt. A *Torát chájim*²⁰ ennek tükrében oldja fel azt az ellentmondást, hogy mi az oka annak, hogy József isteni büntetést kapott azért, mert evilági eszközökkel akart használni a börtönből való szabadulásához, ahelyett, hogy teljesen tisztán a természetfölötti Istenre bízta volna magát,^{20*} annak ellenére, hogy Jákob is alkalmazott evilági eszközöket amikor az Ézsauval való kibékülés érdekében ajándékokat küldött neki. Erre az a magyarázat, hogy Jákob esetében ez érthető volt, mivel léte, még a természet rendje által diktált működési normáknak felelt meg,ⁿ így joggal tarthatott esetlegesen elkövetett vétkei következményeitől.²¹ József azonban, spirituális szintjéből következően még a *cádikok* közül is kiemelkedett,^o így neki nem kellett volna félnie semmi nemű vétektől,

^m 1Mózes 41:52.

²⁰ Lásd ott, *Vájchi, Ben porat Jozsef* kezdő szavakkal.

^{20*} József a fősütőmestert kérte meg, hogy járjon közben érdekében a fáraónál, hogy engedje őt szabadon (lásd 1Mózes 40:14). Ezt az „égiek” Józsefnek vétekként rótták fel, így büntetésül még két évet kellett a börtönben töltenie (lásd Rási az 1Mózes 40:23-hoz, számos Midrást idézve). Mindazonáltal az is tény, hogy apja, Jákob is a természet törvényeinek megfelelő működési normákba helyezte bizalmát, amikor bátyja, Ézsau megbékéltetése végett ajándékokat küldött neki (1Mózes 32:13-tól) és „uramként” utalt rá (1Mózes 32:4. és 18; valamint 33:8., 13., 14.)

ⁿ Jákob, mivel ő rá is érvényesek voltak a természet törvényei által diktált működési normák, így ő is azokra támaszkodva igyekezett megvédeni magát. Valóban számára is garantált volt az isteni

védelem és áldás (1Mózes 28:15., 31:3.), de tartott tőle, hogy esetleg valami vétek elkövetése által tisztátalanná válna, s azzal elvesztené az előzőleg már garantált természet fölötti isteni védelmet. Lásd Midrás *Möchiltá* és *Tänchumá, Bösálách* a 2Mózes 17:14-hez; valamint *Midrás hágádol* az 1Mózes 32:8-hoz.

²¹ *Bráchat* 4a. (lásd az előző lábjegyzetben).

^o József kitűnt Jákob fiai közül, éppen ezért gyakran utalnak rá úgy, mint József, a *cádik* (*Joszéf há-cádik*), (József az igaz; lásd pl. *Bráchat* 55b.; *Jomá* 35b.; *Zohár* 1:59b.). Valójában még öccsére, Benjáminra is szokás ugyanezzel a jelzővel utalni (pl. *Mögilá* 26a.; *Szotá* 37a.; stb.). A *Zohár* (1:153b., 259a.) éppen ezért tesz különbséget kettejük között. Józsefet felső, magasabb spirituális szinten lévő *cádiknak* (*cádik löéjlá*), Benjámint pedig alsó alacsonyabb spirituális szinten lévő *cádiknak* (*cádik lötátá*) hívja.

illetve semmi szüksége sem volt a természet törvényeinek megfelelő működési normákra támaszkodnia.

Miért nem ismerték fel Józsefet testvérei?

Ehhez hasonlóan magyarázza ugyanott kommentárjában a *Torát chájim* a „József fölismerte testvéreit, de ők nem ismerték föl”^p verset is. A magyarázata szerint, a testvérek azért nem ismerték fel Józsefet, mert nem is tudták elképzelni, hogy egy maguk fajta zsidó az evilági dolgokban ennyire elmélyedve, Egyiptom alkirályaként élje az életét. A törzsek (József testvérei) ugyanis, csak úgy mint korábban az Ősatyák, azért voltak pásztorok, hogy a világtól elszigetelve élhessenek, annak érdekében, hogy semmi se zavarhassa meg őket az Örökkévaló szolgálatában.

József ezzel szemben egy olyan szinten volt, hogy képes volt részt vállalni a világ működésében, ráadásul olyan szinten volt intéző Egyiptom birodalmában, hogy a fáraó instrukciói szerint „nélküled nem emelheti fel senki se kezét, se lábát”^q. Mivel közismert, hogy az Írás szövege nem veszíthet annak a szó szerinti értelmezéséből,^r így ez valóban azt jelentette, hogy ha egy egyiptomi akár csak a kezét vagy a lábát kívánta mozdítani, már ahhoz is József engedélye kellett.^s Ám még ekkor is, a világi dolgokban való ilyen szintű részvétel mellett is József a legma-

gasabb szintű spirituális kapcsolatban volt Istennel.

Minden nagysága elismerése mellett azonban, József csak a „nyomorúságom földjén” lehetett képes a „megszaporított engem” spirituális szintjére feljutni.^t

A teremtés célja: a mi világunk

9. A József fent említett története, mindannyiunk számára tanításul szolgál. A lélek alászállása a materiális világba, a fizikai testbe, különösen a mi *gálutunk* idején, nem a lélek sanyargatása céljából történik, hanem egy különleges minőség elérése érdekében.

„Nyilvánvaló, hogy a világok láncolatának alászállása, fokról fokra nem a magasabb rendű világok kedvéért történik, hiszen számukra ez az alászállás semmilyen többlet erőnnel nem jár, hanem csakis kizárólag eltávolodás az Ő [Isten] áldott ábrázatának fényétől. Így az ő létük nem lehet a teremtés célja. A teremtés végső célja kifejezetten a mi legalacsonyabb rendű világunk”,²² ugyanis az isteni esszencia csak a mi világunkban nyerhet revelációt. Így tehát, ugyan a fizikai világ is egy alászállás az Örökkévaló esszenciájához képest, mégiscsak – éppen alantisége miatt – van benne egy olyan erény, ami a magasabb rendű szellemi világokból hiányzik, ez pedig nem más, hogy éppen az Istentől való távolság, a legbelsőbb és legmélyebb isteni esszencia kinyilatkoztatását képes előhívni.

^p 1Mózes 42:8.

^q Uo. 41:44.

^r *Sábát* 63a. Az Írásnak bár számos szintű értelmezése létezik, az sosem veszíti el a szó szerinti értelmét. Lásd még korábbiakról, *Vájislách*, b láb-jegyzetben.

^s *Tárgum Onkelosz* az 1Mózes 41:44-hez, Rási idézetében. Más szóval, József teljes mértékben involválódott Egyiptomban és a világi dolgokban, még annak legtriviálisabb részleteiben is.

^t Magasztos spirituális szintje ellenére.

²² *Tánjá*, 36. fejezet.

Ha nincs Egyiptom, a Tórát se kapjuk meg

A mi fizikai világunkon belül pedig, az egyiptomi száműzetés előtt, a világ nem lett volna képes a Tóra-adás befogadására. Csak az egyiptomi „vaskohón”^u áthaladás élménye ruházhatta fel a zsidó népet azzal a spirituális képességgel, hogy általa a Tórát is képesek legyenek befogadni, ahogy azt Bölcseink is megfogalmazták.²³ „Izrael kifejezetten azon élmény által kapta meg a Tórát, hogy Egyiptomban voltak, a fáraó rabszolgaságában”.

A „láb”, az alázat, amely a legmagasabb isteni kinyilatkoztatáshoz vezet

10. Ezek alapján érthetővé válik az „én lábaltattam Efraimot”²⁴ prófétai vers mondanivalója is:

A Tóra-adás kapcsán az van írva,²⁵ hogy ha csak egy is hiányzott volna az Egyiptomból kivonuló hatszázezer zsidó közül, tehát ha csak egy zsidó is hiányzott volna, akkor a Tórát még Mózes sem lett volna képes befogadni. Ugyanerre találunk utalást a „Hatszázézer gyalogos a nép, mely között Én [Anochi, tehát Isten] vagyok” versben is.²⁶

Mind a hatszázezer jelenléte, beleértve a gyalogosokat is – sőt, különösen a gyalogosokat, hiszen ahogy már korábban kifejtésre került a gyalogosok, a lábak az alázatból történő Isten-szolgálatot szimbolizálják* –, tette lehetővé a Tóra-adást, még Mózes számára is. A lábak alázata érte el a Tóra-adást, amely a legmagasabb Isteni kinyilatkoztatással az „*Anochi*”-val kezdődött: „Én vagyok (*Anochi*) az Örökkévaló Istenetek...”

Ez az oka tehát annak is, hogy amikor az Írás Efraímról beszél, akinek a lényege, hogy „megszaporított engem nyomorúságom földjén”, vagyis hogy kifejezetten az egyiptomi száműzetés élményén keresztül válhattunk képessé a Tóra-adás magasztos élményének az átélésére, akkor róla azt mondja: „én lábaltattam (*tirgálti*) Efrajímot”. A vers a *tirgálti* szóval a lábakra utal, azon keresztül meg a *kábálát ol* Isten szolgálatára, az Istenszolgálatnak a teljes alázattal való vállalására, amely az egyetlen olyan út, amely által képesek vagyunk Istennek a legmagasztosabb, *Anochi* szintjéhez is kapcsolódni.^v

(5713–1953.

Sávuot ünnepének a szichája)

^u Lásd 5Mózes 4:20.

²³ Lásd *Sábát* 88b.

²⁴ *Hóseá* 11:3. Lásd *Likuté Torá, Vájikrá*, 2a., és *Pinchász* 80b; *Löchá dodi* 5689 (3. bekezdés; *Széfer háamáárim-Kuntrészim*, 1. kötet 41. oldal.

²⁵ *Möchliltá döRásbi* (és lásd *Möchliltá, Jitro* a 2Mózes 19:11-hez; *Dvárim rábá* 7:8.

²⁶ 4Mózes 11:21.

[Az „Egy” hiányának a metaforikus értelmezését a *rágli* kifejezésen keresztül is fellelhetjük, amennyiben a nép szimbolizálja a lábakat (amelyek a *kábálát olt* jelenítik meg; Isten totális befogadását (szemben az „Egy” hiányának az állapotával), az

Anochi pedig, azaz a Tíz Parancsolat első szava az „Én vagyok az Örökkévaló, a te Istened” (*Anochi hásem Elokéché, 2Mózes* 20:2.) tórai vers tartalmát szimbolizálja.]

* Lásd később, *Vájchi*, 2-4. bekezdés.

^v A héber szöveg az *Anochi mi seAnochi* kifejezést használja, amely szó szerint azt jelenti, hogy „Vagyok, aki Vagyok.” Lásd *Zohár* 3:11a.: „Vagyok aki Vagyok, de az nem tudott, hogy ki is Ő.” A végső „Én”, Istenre utal, az ok nélkül, minden mástól függetlenül létező transzcendens abszolút létezőre; lásd Maimonidész, *A Tóra alapjainak szabályai* 1:1-től.

III.

Hanukai feladatunk: a fény örök fokozása

Hanuka és a Szentély fénye közti különbségek

11. Hanuka különleges micvája a fény terjesztése. Hogy miként kreálhatunk fényt? Fizikai tárgyak segítségével: olajjal, fával, esetleg valami tüzelőanyaggal, amit addig hevítünk, amíg el nem veszíti fizikai formáját, hogy a környezetét megvilágító fényforrássá alakuljon.

A Hanukakor meggyújtott lángok szokása a Szentélyben meggyújtott lángok szokásából ered. A Szentély fényeit minden este meggyújtották, de amikor Hanuka csodája történt, nem lehetett tiszta kóser olajat találni azok meggyújtásához. Az Örökkévaló azonban csodát művelt, és „egy korsó tiszta olajat találtak, amelyen még érintetlenül ott volt a főpap pecsétje.” A benne levő olaj habár elvileg alig lett volna elegendő egy napra, ám csodás módon nyolc napon keresztül égett a lángja. Erre a csodatételre emlékezve gyújtjuk meg Hanuka mind a nyolc napján annak mécseseit. S bár Hanuka fényei a Szentélybeliből erednek, mindazon által van köztük néhány különbség:

(a) A Szentélyben égő mécsesek száma állandó volt. Ezzel szemben Hanuka minden napján az előző napihoz képest eggyel többet gyújtunk meg.

(b) A Szentély fényeit mindig nappali fénynél gyújtották meg, mikor még kint

világos volt.^w Hanuka fényeit ezzel szemben, mindig napnyugta után gyújtjuk meg.

(c) A Szentély fényeit mindig a Szentélyen belül gyújtották meg. Hanuka fényei azonban „kívánatos, hogy a ház ajtajába kerüljenek, és pedig kívülről.”^x

(d) A *Miskán*, és a Szentély fényeinek a meggyújtásának a parancsolatát olyan időkben teljesítették, amikor a zsidók nem szenvedtek hiányt anyagi dolgokban. Különösen a *Miskán*, a sivatagi szentély ideje alatt a zsidóknak mindenük megvolt, amit csak kívántak: az égi manna szolgált számukra eleséggént, szomjukat meg Mirjám kútjának vizével oltották; sőt, még ruhájuk is testükkel együtt nőtt, és mindig tiszta volt.²⁷

Később, amikor a Szentélyt felépítették Salamon király korában, és a *Menórát* meggyújtották, újra békés időszak köszönt Izrael népére: senki sem viselt hadat a zsidók ellen, sőt, mások fizettek sarcot Salomonnak. Olyan kor volt az, amikor „Júda és Izrael biztonságban laktak, minden ember a szőlője és a fügefája alatt.”²⁸

Sőt! Még spirituális értelemben is béke és nyugalom honolt, ugyanis amikor nem kell a földi elfoglaltságokkal törődni, akkor csak a Tóra és a parancsolatok iránti teljes odaadás, tehát a *möszirut nefes* – és a spiritualitás – számít.

Hanuka fénye ezzel szemben egy olyan

^w Lásd 2Mózes 30:8.: „estefelé”.

^x *Sábát* 21b.

²⁷ Lásd Rási kommentárját az 5Mózes 8:4-hez.

²⁸ 1Királyok 5:5.

korszakhoz kapcsolódik, amikor az ország az idegen görög-szír hatalom elnyomása alatt élt, amikor a zsidók serege létszámában kicsiny volt, és spirituálisan is: még egyetlen estére elegendő tiszta kóser olajat sem lehetett találni.

A sötétség még a falakon is áthatol, ha nincs fény, amivel élizhetnénk

12. Ezek a különbségek mind összefüggésben vannak egymással. Az anyagi jólét korszaka egyben a spirituális jólét ideje is. Ugyanis amikor egy zsidónak lehetőségében áll, mindig teli marokkal, bőkezűen fog hozzá járulni a spirituális szükségletekhez. Az ilyen időkben nem kell megvívnunk csatákat, s a *möszirut nefes* Isten-szolgálatára sincs szükségünk. A meggyújtott mécsesek száma ilyenkor lehet minden nap állandó, mivel minden a normális kerékvágás szerint megy, nincs szükség az erőfeszítések folyamatos fokozására.

Ehhez hasonlóan, az ilyen időkben nem kell megerőltetnünk magunkat, hogy fényvel világítsuk meg az utcákat, ugyanis az utcában, tehát a kinti világban sincs áthatolhatatlan sötétség. Amikor a Szentélyben a *Menóra* lángja égett, automatikusan az utcákat is fény járta át.

Nehéz időszakban azonban, egy olyan háború idején, ahol nem csak az idegen hellénekekkel, de bizony még magukkal a zsidó hellenizálókkal is meg kellett küzdeni – olyanokkal, akik nem törődtek sem a Szentéllyel, sem a szabadsággal, hanem csak el akartak vegyülni, és asszimi-

lálódni a hellének között²⁹ – szükség volt az önfeláldozásra, a *möszirut nefesre*.

Az Örökkévaló ilyen viszontagságos körülmények közepette adta nekünk a Hanuka-mécsesek meggyújtásának a parancsolatát. Az ilyen időkben ugyanis szükség van az önfeláldozásra.

Ilyen időkben nem csak az otthonunkat kell fényvel megvilágítanunk. Mivel a kinti utcákat beborító sötétség előbb-utóbb a mi otthonunk falain keresztül is áthatol, ezért az utcákat is fényvel kell elárasztanunk: a Hanuka fényeit kifejezetten akkor kell meggyújtani, amikor kint sötétség honol, és fontos, hogy az ajtóban gyújtsuk meg, hogy a fény kintre is elérjen.

Ez azt jelenti, hogy nem elég ha az asztalon gyújtjuk meg a fényeket, ahol eszünk, vagy dolgozunk, és aztán nyitjuk ki az ajtót, azt remélve, hogy hátha kifelé is jut valami a fényéből: az ajtóban kell meggyújtanunk, hogy ez által is biztosítsuk, hogy annak fénye az utcákra is elérjen.

Sőt! Az előző nap fénye mára már nem lehet elég. Nem elégedhetünk meg csupán annyival, hogy tartjuk az előző napi szintet, és azzal hogy az eddigiekből nem engedve meg tudtuk őrizni a tegnapi értékét. Folyamatosan fejlődünk kell, emelkedni, minden nap csak egyre magasabbra.

A fényt mindig növelni kell

13. Összefoglalva, a dolognak a lényege a következő:

²⁹ Lásd *Bává kámá* 82b.

Egy olyan időszakban, amikor nagy az utcai sötétség, nem szabad megijednünk a kinti sötétségtől, ami az utcán van. Ki kell lépünk az utcára, és kötelességünk önfeláldozóan megvilágítani azt, nap mint nap egyre több fényel, míg meg nem lelünk egy újabb korsó tiszta kóser olajat. Ezeknek a következő módon kell történnie:

1) Nem elégedhetünk meg az előző nap fényével, hanem minden nap növelnünk kell azt: ma egyet gyújtunk, holnap kettőt, holnapután hármát, azután már négyet. Nem lehet egyszerre sokkal kezdeni, hiszen nem tudunk a kelletténél nagyobb ugrani egyszerre. Eleinte kezdjük csak egyetlen mécses meggyújtásával az első nap, de mindig azt tartjuk szem előtt, hogy a következő nap már kettőt kell meggyújtatunk, és az azt követő nap meg már hármát.

2) Nem érhetjük be annyival, hogy a saját otthonunkat már megvilágítottuk, abban bízva, hogy ezáltal az utcára is jut majd belőle ki fény, hanem mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy az utcát is fény járhasa át.

3) Ennek a megközelítésnek a *möszirut nefessel*, az önfeláldozással kell párosulnia, amely csakúgy korlátjainkat haladja meg, mint a csoda ami a természet korlátai felett áll. Még ha mások esetleg ferde szemmel is figyelnek minket, ez nem szabad hogy hatással legyen ránk. Ennek ellené-

re kell hogy teljesítsük az Isten által ránk rakott küldetést, még akár *möszirut nefes* által is.

Minden nap tegyünk hozzá az előző teljesítményünkhöz!

14. Ezek az elvek minden egyes zsidóra érvényesek. Mindannyiunknak tudnia kell, hogy Isten „nagykövetei” vagyunk, azzal a küldetéssel, hogy átmelegítsük a ránk eső világ fizikai részét^x – ami ezáltal őt is, és rajta keresztül környezetét is fényel járja át.

Ezt a tegnap teljesítményéből fakadó teltség érzete nélkül kell, hogy megtegyük, s inkább folyamatosan arra törekedve, hogy egyre csak fokozzuk a fényt. Az előző nap eredménye annyiban fontos csak számunkra, hogy abból is lássuk, hogy még mennyivel többet kell ma megtennünk.

Ha ezt az utat követjük, a *möszirut nefes* segítségével folyamatosan fejlődve, és nem elégszünk meg azzal, hogy tegnap már saját magunknál fényt csiholtunk, nem elégszünk meg a tegnapi nap teljesítményével, akkor végül erőfeszítéseinket is biztosan siker fogja koronázni: az utcákat egyre intenzívebb fény fogja elárasztani, egészen addig, amíg meg nem találjuk a tiszta és kóser olajat, hogy a Szentély fényeit is meggyújthassuk vele.

(5713–1953. *kiszlév 21. napjának a szichája*)

^x Lásd még korábról, *Vájérá* g lábjegyzetében, és *Vájiszlách* e lábjegyzetében az „ember világban rá eső részéről”.

IV.

Hanuka csodája, az isteni szeretet kifejeződése

A hanukai *hidur micva*

15. A Hanuka-fények meggyújtásának a parancsolata két dologban tér el a többi parancsolattól:

1) Minden parancsolatot két szintnek megfelelően teljesíthetünk:

Az első szint az, amikor a törvényben előírt módon (כתקונה, *kotikuná*) teljesítünk. Pontosan az előírás szerint hajtjuk végre, se többet, se kevesebbet.

A másik szint az, amikor „megszépítjük” (הידור מצוה, *hidur micva*), díszítjük a parancsolatot, és azt példás módon cselekedjük meg, túlmutatva a szigorúan vett törvényi előírások követelményein.

Azt azonban nem találjuk más parancsolatoknál, hogy legyen még egy harmadik fokozata is a micva teljesítési szintjének, az úgy nevezett *hidur min háhidur* (הידור מן ההידור; „szép-nél is szebb”).

A Talmud szerint csak egy féle *hidur micva* létezik

Már a Talmud³⁰ megfogalmazásából is egy-

értelműen kiderül, hogy a micva teljesítésének alap szintje fölött, csak egy szint, a *hidur micva* létezik,⁷ és nincs még egy további harmadik szint is. Ugyanis annak kapcsán, hogy az ember mennyire köteles a micva alapszintű teljesítése fölött, a *hidur micva*, a micva szebb megtartása érdekében áldozni a vagyonából, a Talmud azt mondja: „a *hidur micva* érdekében egy harmadnyi [többlet költséget kell, hogy vállaljon]”. És ez a többlet kiadás a sajátja, ha pedig e fölötti kiadást vállal, azt már az Örökkévaló fogja neki visszafizetni.²

Nos, ezek alapján úgy tűnik, hogy a *hidur micvának* nincsenek felső határai, és bármekkora többlettel is járulunk hozzá a parancsolat megszépítéséhez, az mindvégig a *hidur micva* kategóriájába tartozik.

Hanukakor van

egy magasabb rendű *hidur micva*

Hanuka fényének meggyújtását illetően azonban van egy harmadik szint is. Ugyanis nem csak maga a micva szintje és a *hidur micva* szintje létezik hanem van egy harma-

³⁰ *Bává kámá* 9b.

⁷ Lásd még korábbról, *Vájécé* cc lábjegyzetében.

² Rási (és a *Toszáfot*) magyarázza, hogy az egy harmadnyi többlet kiadás az ember „saját költsége”, amiért evilági élete során (ebben a világban) nem fog jutalmat kapni. Ennek megfelelően mondják, hogy „ezen a napon” (ebben a világban) az ideje annak „hogy megcselekedd őket” (a parancsolatokat), de nem annak, hogy jutalmat kapjunk értük (lásd *Ávodá zárá* 3a. értelmezését az *5Mózes* 7:11-hez; minden jutalom, az eljövendő világban fizettetik ki). Az egy harmadnál nagyobb mértékű „többlet kiadás” azonban „Istené”, vagyis az azért járó jutalmat már fizikai életünk során élvezhet-

jük. (Más kommentátorok – lásd *Sitá mükubecet* – ezt inkább úgy értelmezik, hogy a parancsolat kivitelezése az egy harmad többlet költségig mindenki számára „saját”, azaz mindenki számára kötelező függetlenül attól, hogy az illető gazdag vagy szegény. De az ennél nagyobb többlet költség már „Istenre tartozik”, tehát az isteni áldás által elért gazdagságának szintjén múlik.

Akárhogy is, függetlenül attól, hogy egy harmadnyi vagy annál nagyobb többlet költségről beszélünk, mindegyikre egyformán *hidur micva*-ként, a parancsolat díszítéseként utal a Talmud, és nem ismertet egy ennél is magasabb szintet.

dik szint is, a *hidur micva* fokozása a *méhádrin min háméhádrin* (מהדרין מן המהדרין).^{aa}

Hanukakor mindenki

a legmagasabb szinten tartja a micvát

2) A második különbség Hanuka és a többi micva között az, hogy az emberek többsége a parancsolatokat, általában a törvényi előírásokat kielégítő szinten cselekszi meg. A Hanuka-fények meggyújtását illetően azonban, széles körben elfogadott, hogy minden zsidó³¹ nem csak az alapszinten, de bizony a *hidur micva*, sőt a *hidur min háhidur* szintjén tartja meg a micvát!

Hanuka csodái

16. Két csoda kapcsolódik Hanukához:

1) A katonai győzelem, amelyre *hálél*^{bb} és hálaadó imák elmondásán keresztül emlékezünk;

2) a korszó olaj csodája, amelyre a hanukai fények meggyújtásán keresztül emlékezünk.

A *méhádrin min háméhádrin* elve nem vonatkozik a *hálél*re és a hálaadó imákra, hanem csak a hanukai fények meggyújtásának a parancsolatára, ami a korszó olaj csodájából fakad.

Az isteni gondviselés három szintje

Ahhoz, hogy az olaj csodájának a többi csodához viszonyított egyediségét megértsük – beleértve a katonai győzelem csodáját is – először a világban jelenlevő isteni gondviselés három különböző formáját kell hogy megismerjük:

1) A természet korlátai közötti isteni gondviselés, ami ugyan lehet nagyon magas rendű és sikerre vezető, de ekkor is, az mindvégig egy a természeti keretek közötti siker.

2) Csoda általi isteni gondviselés, amely meghaladja a természet adta kereteket. Hanuka győztes háborúja is ilyen természet feletti esemény volt, amikor³² „az erőseket a gyengék, a sokaságot a kevesek... kezére adtad”^{cc}

Nyilván az is sikernek lett volna tekinthető, ha egy olyan esettel lett volna dolgunk, amikor „erősek kezére adtad az erőseket”, mindazon által ez nem lett volna csoda. Azonban amikor „az erőseket a gyengék... sokaságot a kevesek kezére adtad” esete áll fenn, az csoda, amely meghaladja a természet törvényei által megszabott kereteket.

3) A csoda szintjét is meghaladó isteni

^{aa} (A *möhádrin min hámöhádrin* kifejezés arra az emberre utal, aki a parancsolatot annak *hidur min háhidur* formájában cselekszi meg.) Lásd *Sábát* 21b.: Hanuka parancsolata azt írja elő, hogy mindennap gyűjtsünk meg egy méceszt a Hanukia lángjaként, és amennyiben eszerint cselekedtünk, azzal teljesítettük a ránk, és a házunkban lakókra vonatkozó kötelességet. Azok, akik a parancsolatot annak díszesebb, *hidur* módján cselekszik meg, külön a ház valamennyi tagja számára, minden este meggyújtják a méceseket. A parancso-

latnak a *méhádrin min hámöhádrin* szintje pedig az, amikor nem csak egy, hanem több gyertyát gyűjtünk meg esténként. Méghozzá Bét Hilél véleményét követve úgy, hogy az első nap egy méceszt gyűjtünk meg, az azt követő napokon meg egészen az ünnep végéig minden este eggyel többet.

³¹ *Sulchán áruach, Orách chájim*, 671:2. RöMÁ.

^{bb} Hála ima, *Zsoltárok* 113-118.

³² *Ál hániszim* imája.

^{cc} Lásd még korábban, *Vájésev*, s lábjegyzetben.

gondviselés azonban olyan, amely nem esszenciális fontosságú sem a test fizikai, sem a lélek spirituális igényei számára.^{dd} Ez egy fajta *hidur* (plusz díszítés), amely amúgy a lélekhez kapcsolódik. A tiszta, kóser olaj fellelésének a csodája is ebbe a kategóriába tartozik; annak tisztán spirituális jellege volt, amely kizárólag a lélekhez kapcsolódott. Más felől, Isten Izrael iránti szeretetét hivatott kifejezni hiszen még spirituális értelemben sem lett volna feltétlenül szükségszerű, hiszen a *háláchá* szerint, a Szentély fényeit még tisztátalan olajjal is meg lehetett volna gyújtani, mivel a „ha az egész közösség tisztátalan, akkor a tisztátalanság szabályai elévülnek, vagy – egy másik szövegváltozat szerint – megengedetté válnak.” Ezek alapján érthetővé válik, hogy a csoda valóban Istennek az Izrael iránti szeretetét volt hivatott kifejezni.³³

Az isten-szolgalat három szintje

17. Tekintettel arra, hogy minden, ami fent a spirituális dimenziókban történik, az valójában a mi evilági Isten-szolgalatunk-

tól függ.^{ee} A fentebb említett isteni közreműködés három formáját, azzal megegyezően három, egymástól eltérő típusú Isten-szolgalat idézi elő:

1) A természet rendjének megfelelő isteni gondviselést a Tóra és a parancsolatok megőrzésének általános, az előírást kielégítő módon történő megcselekvése váltja ki. Azon Írás szellemében, amely így szól:³⁴ „Ha a törvényeim szerint jártok és parancsolataimat megőrzitek és megteszitek azokat, akkor megadom esőiteket az ő idejűkben és a föld megadja termését” – és minden további áldást.

2) A természet feletti, csodálatos isteni gondviselést a parancsolatok díszes teljesítésén, a *hidur micván* keresztül érhetjük el. Amikor nem elégszünk meg a parancsolatnak a szigorúan csak törvényi előírás által megkövetelt szintjét teljesíteni, hanem a törvény betűje szerinti elvárás feletti módon teljesítjük. Erre bizony Isten is természet feletti módon közreműködve fog válaszolni, a „mértéket mértékért”³⁵ elve szerint.

3) A harmadik kategóriába tartozó is-

^{dd} Más szóval, élete ettől független mind fizikai mind spirituális értelemben akadálytalanul folyik tovább, a csoda szintjét is meghaladó isteni közreműködés nélkül is.

³³ Lásd még korábról, *Vájésev* 1. bekezdés.

^{ee} Amilyen mértékben viseltetik az ember Isten iránt, annak megfelelő mértékű ítéletben részesül Istentől (*Szotá* 1:7-9.; lásd *Szánhedrin*). A Zsoltáros tanítja: „az Örökkévaló a te árnyékod” (*Zsoltárok* 121:5.). Isten úgy viszonyul hozzánk, mint testünkhöz annak árnyéka. Csak úgy, ahogy árnyékunk is követi minden egyes mozdulatunkat, úgy az Örökkévaló is annak megfelelően bánik velünk, ahogyan mi viseltetünk irányába (*Keter*

sém tov, Hozsáfot, 60. fejezet). Ennek fényében értelmezte a Báál Sém Tov és a Mágid is *Az atyák bölcs tanításai* 2:1 -ben foglaltakat: „Tartsd állandóan szem előtt, hogy mi van feletted (*má lömálá mimchá*)”: Tudnunk kell tehát, hogy a fenti dolgok (Istennek a hozzánk való viszonyulása) a mi személyes cselekedeteinken és viselkedésünkön (tehát rajtad – *mimchá*) múlik; *Cváát háRIBás*, 142. fejezet (és lásd *uo.* a megjegyzéseket). A „fenti” történéseket az emberek evilági cselekedetei határozzák meg. Lásd még korábról, *Noách*, s lábjegyzetben.

³⁴ *3Mózes* 26:3-tól.

³⁵ *Szánhedrin* 90a. (lásd feljebb ee lábjegyzetben).

teni gondviselés pedig a *möszirot nefes* eredményként manifesztálódik, amely még a *hidur micva* szintjét is meghaladja.

Isten legmélyebb szeretetét a *möszirot nefes* idézi elő

18. És hogy miként lehet a *möszirot nefes* még a *hidur micvánál* és magasabb szinten? A *hidur micva* azt a jelenséget takarja, amikor nem csak azért cselekszünk meg egy parancsolatot, mert az elő van írva számunkra, hanem azért, mert abban valódi örömet lelünk, így a megcselekvését is szeretettel és lelkesedéssel teljesítjük. Ebben az esetben külön keressük annak a módját, hogy miként fokozhatjuk a parancsolat megőrzésének a szépségét, habár arra semmilyen törvényi előírás sem kötelez.

Ennek az esetét azzal az analógiájával lehet szemléltetni, amikor a szolga készül királya utasítását teljesíteni. Ha feladata iránnyt nem érez semmiféle szeretetet, lelkesedést, és azt csak azért hajtja végre, mert a király utasítását mindenképp végre kell hajtania, nos, ebben az esetben pont annyit fog megtenni, ami mindenképp kötelező: se többet, se kevesebbet. Nem fog erőfeszítést tenni annak érdekében, hogy azt minél magasabb szinten hajtja cselekedje meg, mivel a parancs iránt sem érez szeretetet. Ha azonban a király utasítása drága számára, és valóban lelkesedik iránta, minden létező módon azon fog igyekezni, hogy azt minél szebben, magasabb szinten hajtja végre.

Mindazonáltal, még a parancsolat *hidur* módján való végrehajtása sem eredményezi az ég teljes legyűrését, hiszen ez esetben a parancsolatot megcselekvő egy – a

parancsot adó Istentől – függetlenül létező önálló entitás. Ekkor még ugyanis a parancsolat megcselekvése iránti szándék, vágy, és az azt érző ember személye még két külön, egymástól elválasztható dolog. A *möszirot nefes*, ezzel szemben a *hidur micva* szintje felett áll. Ebben az esetben a parancsolat végrehajtója már nem egy Istentől független entitás, hanem teljes létezésében az isteni akarattal azonosul. Számára már nem az fontosabb, hogy a parancsolatot ő hajtja végre, ő gondolja, ő beszélje, ő cselekedje meg, hanem csakis az foglalkoztatja, hogy a parancsolat teljesüljön. Függetlenül attól, hogy ez általa, vagy más által történik, a lényeg hogy teljesüljön.

A *möszirot nefes* ezen Isten-szolgálat – a minden önérdeket, még a lelkit is mellőző teljes odaadás, a parancsolat teljesítésére irányuló kizárólagos figyelemmel – Isten részéről is egy hasonló jellegű „mértéket mértékért” választ vált ki, amely még a csoda szintjén is túl mutat. A mi határtalan Isten iránti odaadásunk, az ő részéről is olyan választ idéz elő, amely nem ismer korlátokat.

Hanuka aspektusa nem más, mint a *möszirot nefes* esszenciája

19. Hanukakor a zsidó emberek a *möszirot nefes* állapotában voltak, s ezzel kiérdemelték a korsó kóser olajnak a csodáját, amely Isten Izrael iránti szeretetének azt a dimenzióját tárta fejezte ki, amely túlmutatott a valóság normáinak a keretein. Az emberi oldalról megcselekedett *hidur*, olyan csodákat eredményez, amelyek a természet rendje szerint diktált szabályok kereteit is meghaladják, ám

még is kapcsolatban maradva a fizikai világgal. A *möszirut nefes*, azaz a totális önmehtagadás, az abszolút odaadás, az isteni közreműködés azon szintjét idézi elő, amelyet nem köt már a fizikai valóság és annak normái.

Ugyanígy igaz ez az érem másik oldaláról: Az isteni közreműködés pedig, amely meghaladja a világot, bennünk is a *möszirut nefes*re való késztetést ébreszt. Ráadásul a *möszirut nefes* jellemvonása, minden zsidónak az osztályrésze. Az még a legsemmirekellőbbet is megéri³⁶ (amely eset nem áll fenn a Tóra-tanulás, vagy az adakozás esetén.).

Hanuka ünnepe éppen ezt az Isten és a zsidók között fennálló kölcsönösséget fejezi ki. Az isteni közbeavatkozást ugyanis, amelyen keresztül az Örökkévaló az Izrael iránti szeretetét fejezte ki, a zsi-

dók által megcselekedett *möszirut nefes* váltotta ki. Ez az isteni csoda pedig a zsidókban keltette fel a *méhádrin min háméhádrin* igényét: azt hogy az előirt parancsolatot ne csupán a törvény által megkövetelt módot kielégítően hajtsák végre, sőt még csak ne is annak egyszerű megszüpítésével, hanem a parancsolat *méhádrin min háméhádrin* formájában, totális alázattal és önmehtagadással.

Ezek alapján érthetővé válik, hogy miért olyan széles körben elfogadott, hogy a hanukai mécsesek meggyújtásának alap aspektusa, a parancsolatnak a *méhádrin min háméhádrin* formájában végrehajtása: ugyanis maga a Hanuka aspektusa is, a *méhádrin min háméhádrin* élménye volt: totális önmehtagadás, amely a *möszirut nefes* esszenciája.

(5713–1953. Hanuka 5. napi gyertyagyújtásának a szichája)

³⁶ *Tánjá*, 19. fejezet. Lásd még *Éjn Hákádos Báruch Hu bá bötárunjá* 5685 [Széfer háamáárim-Kunt-részim, 3. kötet 119. oldaltól.]; *Széfer háamáárim* 5709, 118. oldal.

[Minden zsidóban él a vágy, hogy egyesüljön forrásával, Istennel, azonban a vétkesek esetében az Isten iránt érzett ezen szeretet, a vágy, takarásban, rejtve van. Ez egy fajta alvó állapot, amiben egészen addig nem gyakorolja hatását, amíg elméje az evilági, földi dolgokkal van elfoglalva. Mindazon által, amikor egy zsidó hitében próbatétellel szembesül, az megéri a lelket, s az eddig szunynyadó szeretete új erőre kapva kezdi meg kifejteni

a hatását. Ekkor, az esetek többségében még „Izrael semmirekellői közül a legsemmirekellőbbje, legtöbb szabályt megszegője is kész kínokat kiállva életét áldozni Isten nevének megszenteléséért, és inkább mártírhaltalni, mint sem hogy megtagadja zsidóságát. Még akkor is, ha eddig faragatlannak, még írni sem tudó, érdektelen embernek tűnt Isten nagysága iránt. (Lásd *Tánjá*, 18-19. fejezetek. Azonban ez csak a parancsolat *möszirut nefes* szintjén való megcselekvésére vonatkozik (amely megéri a lelket), és nem a parancsolatok általános szintű megőrzésére, mint pl. a Tóra, adakozás, stb. esetében.]

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: szichot@zsido.com